

ภาคผนวก

ประวัติวัด

วัดสุทัศนเทพวราราม อยู่ที่ถนนบำรุงเมืองในกำแพงอันเป็นศูนย์กลางพระนคร พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงพระราชดำริสร้างขึ้น โปรดฯ ให้อัญเชิญพระศรีศากยมุนีมาจากพระวิหารหลวง วัดมหาธาตุ เมืองสุโขทัย พอก่อรากพระวิหารประดิษฐานพระศรีศากยมุนีแล้วก็สิ้นรัชกาลที่ 1 ยังมีได้ประดิษฐานเป็นสังฆาราม เรียกกันในเวลานั้นว่า วัดพระโต พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยโปรดฯ ให้สร้างต่อ กับสลักบานประตูกลางด้วยฝีพระหัตถ์ไม่ทันแล้วเสร็จก็เสด็จสวรรคต พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงโปรดฯ ให้ทำการบูรณะสร้างพระวิหารหลวงจนสำเร็จแล้วโปรดฯ ให้สร้างพระอุโบสถและการเปรียญ พระพุทธรูปซึ่งเป็นพระประธานในการเปรียญนี้ โปรดฯ ให้หล่อด้วยกลักผืน ซึ่งจับรวบรวมเอามาเผาเสียเมื่อปีกุน พ.ศ. 2382..พระราชทานนามว่าวัดสุทัศนเทพวราราม..(ราชบัณฑิตยสภา 2514:24)

วัดดุสิตาราม ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตกเหนือปากคลองบางกอกน้อย เป็นวัดโบราณ มีมาแต่สมัยอยุธยา เดิมชื่อวัดเสาประโคน สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงศรีสุนทรเทพ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอในรัชกาลที่ 1 ทรงสถาปนาทั้งวัด และกรมพระราชวังบวรมหาเสนานุรักษ์ ทรงปฏิสังขรณ์ใหม่ พระราชทานนามว่า วัดดุสิตาราม (กรมศิลปากร 2525:398)

วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร เป็นพระอารามหลวงชั้นเอก ชนิดราชวรมหาวิหาร ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยาเหนือพระราชวังเดิม แขวงวัดอรุณ เขตบางกอกใหญ่ (กรมศิลปากร กองจดหมายเหตุแห่งชาติ 2525:373)

เป็นวัดโบราณสร้างมาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา เดิมเรียกวัดมะกอก ต่อมาพระบาทสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชโปรดเกล้าฯ ให้ปฏิสังขรณ์พระอุโบสถเก่า แล้วเปลี่ยนชื่อเป็น “วัดแจ้ง”

ในสมัยรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เมื่อครั้งดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงอิศรสุนทร ได้ทรงสร้างพระอุโบสถใหม่ สำเร็จในปี พ.ศ. 2363 โปรดฯ ให้มีงานมหรสพฉลอง และพระราชทานนามวัดว่า “วัดอรุณราชวราราม” และเปลี่ยนเป็น “วัดอรุณราชวราราม” ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 (อ้างแล้ว เรื่องเดิม 2525:373)

วัดเวฬุราชิน เดิมชื่อ “วัดใหม่ท้องคั่ง” เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ตั้งอยู่ริมคลองบางกอกใหญ่ ถนนเทอดไท แขวงบางยี่เรือ เขตธนบุรี

เป็นวัดที่เจ้าพระยาพลเทพ (เอี่ยม ชูโต) สร้างประมาณปลายรัชกาลที่ 3 โดยนำเงินค่าภาษีไม้ไผ่สีสุกที่ท่านเป็นเจ้าภาษี สัมปทานผูกขาดการเก็บอยู่มาใช้ในการสร้างวัด การก่อสร้าง

คงจะเสร็จบริบูรณ์ในต้นรัชกาลที่ 4 เจ้าพระยาพลเทพจึงน้อมเกล้าฯถวายเป็นพระอารามหลวง ได้รับพระราชทานนามวัดว่า “วัดเวฬุราชิน” แปลความหมายว่า วัดซึ่งเกิดจากหน้ภาชีไม้ไผ่ ของพระราชา (อ้างแล้ว เรื่องเดิม 2525 : 411-412)

วัดโพธิ์นิมิตมหาสิมาราม เป็นพระอารามหลวงชั้นตรีชนิดสามัญ ตั้งอยู่ริมคลอง บางยี่เรือ แขวงบางยี่เรือ เขตธนบุรี สมเด็จพระวันรัต(แดง) วัดสุทัศนเทพวรารามในรัชกาลที่ 5 ได้อุทิศที่ดินสวนอันเป็นมรดก สถาปนาขึ้นเป็นพระอาราม เรียกว่าวัดโพธิ์ แล้วถวายเป็น พระอารามหลวง ได้รับพระราชทานนามใหม่ว่า “วัดโพธิ์นิมิตร” พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชศรัทธาโปรดเกล้าฯ ให้พระอาจารย์แดงเขียนจิตรกรรมฝาผนังพระอุโบสถวัดโพธิ์นิมิตร... (อ้างแล้ว เรื่องเดิม 2525: 405)

จิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถไม่ได้เน้นเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติหรือชาดกเหมือนวัดอื่นๆ แต่เขียนเป็นภาพบันทึกเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์พุทธศาสนาและงานประเพณีของไทย (สุตารา 2542: 286)

วัดบางยี่ขัน มีชื่อเรียกเป็นทางการว่า “วัดมุทธราชาราม” เป็นวัดโบราณมีมาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา ได้รับการบูรณะขึ้นใหม่ในสมัยรัชกาลที่ 3 จิตรกรรมฝาผนังในห้องมโหสถฝีมือครูคงแป๊ะ(สุตารา 2542: 289) และมีตัวแสดงในอุปรากรจีนแทรกอยู่ในฉากสงคราม

วัดสุวรรณาราม เดิมเรียกว่า “วัดทอง” เป็นวัดโบราณมีมาแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ในสมัยรัชกาลที่ 1 ทรงบูรณะใหม่ทั้งวัด และรัชกาลที่ 3 ทรงบูรณะอีกครั้ง

จิตรกรรมฝาผนัง รัชกาลที่ 3 ทรงโปรดให้ช่างหลวงมาวาดไว้เมื่อคราวที่ทรงบูรณะวัดนี้ และมีภาพของสองจิตรกรเอกแห่งยุคประชันฝีมือกัน คือหลวงวิจิตรเจษฎา (ครูทองอยู่) เขียนเรื่องเนมิราชชาดกและครูคงแป๊ะ เขียนเรื่องมโหสถชาดก (สุตารา 2542: 292)

วัดทองธรรมชาติ อยู่ลำน้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตกย่านคลองสาน และตรงกับวัดปทุมคงคา (วัดสำเพ็งข้าม) วัดทองธรรมชาติ เป็นวัดโบราณ เดิมเรียกกันว่า “วัดทอง” หรือ “วัดทองบน” กรมหลวงนรินทรเทวี(เจ้าครอกวัดโพธิ์)และพระภักดา กรมหมื่นนรินทรพิทักษ์ทรงร่วมกันปฏิสังขรณ์ ต่อมา พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดฯ ให้กรมสมเด็จพระเดชาดิศรทรงเป็นแม่กองปฏิสังขรณ์แล้วพระราชทานนามว่า “วัดทองธรรมชาติราชประดิษฐ์สังขรณ์” ปี พ.ศ. 2458 สมัยรัชกาลที่ 6 วัดทองธรรมชาติได้รับการปฏิสังขรณ์ครั้งใหญ่อีกครั้ง โดยเฉพาะพระอุโบสถบูรณะใหม่เกือบทั้งหลัง(อ้างแล้ว เรื่องเดิม: 279)

วัดทองนพคุณ เดิมชื่อวัดทองล่าง อยู่ย่านคลองสาน ไม่ปรากฏหลักฐานว่าสร้างเมื่อใด พระยาโชฎิกกราชเศรษฐี (ทองจีน ไกรฤกษ์) เจ้ากรมท่าซ้าย ได้บริจาคทรัพย์ปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่ แล้วถวายเป็นพระอารามหลวง (อ้างแล้ว เรื่องเดิม: 280)

วัดราชโอรสารามราชวรวิหาร เดิมชื่อ วัดจอมทอง เป็นวัดโบราณ อยู่ริมคลองด่าน ใกล้บางขุนเทียน ฝั่งธนบุรี มีเรื่องเล่าว่า เมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จเป็นจอมพลไปตั้งขัณฑ์ศพมาที่เมืองกาญจนบุรี ในรัชกาลที่ 2 เมื่อ พ.ศ. 2363 วันยাত্রากองทัพออกจากกรุงเทพฯ เสด็จประทับแรมที่หน้าวัดจอมทองเพื่อทำพิธีเบิกโขลงทวาร และได้ทรงอธิษฐานไว้ ครั้นสำเร็จราชการมาโดยสวัสดิภาพ จึงทรงสร้างวัดจอมทองให้มีรูปทรงอาคารอย่างสถาปัตยกรรมจีน แล้วทูลเกล้าฯ ถวายเป็นพระอารามหลวง พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยพระราชทานนามว่า วัดราชโอรสาราม (ราชบัณฑิตยสภา 2514: 8 - 9) เมื่อพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสู่สวรรคาลัย ภายหลังจากถวายพระเพลิงพระบรมศพแล้ว ได้นำพระบรมราชสรีรังคารมาบรรจุไว้ใต้ฐานพระประธานในพระอุโบสถ วัดราชโอรสจึงเป็นวัดประจำรัชกาลที่ 3 (วิลาศวงศ์ 2519: 192)

วัดประเสริฐสุทธาวาส อยู่ย่านราษฎรบูรณะ มีเรื่องเล่ากันว่า สร้างโดยชาวจีนมีอาชีพเลี้ยงหมู ต่อมาในปี พ.ศ. 2481 พระประเสริฐวานิช พ่อค้าชาวจีนที่รับราชการในกรมท่าซ้าย ได้ปฏิสังขรณ์ให้เป็นแบบสถาปัตยกรรมจีน และทูลเกล้าถวายพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังมีแผ่นจารึกปรากฏอยู่บนผนังช่วงล่างด้านหลังพระประธาน (สุตารา 2542: 309 - 310) จิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถแบ่งเป็นช่อง เขียนภาพลายเส้นสีดำเล่าเรื่อง “สามก๊ก”